

معرفت شناسی کار و کارگر در اندیشه‌های حضرت امام خمینی (ره)

نقبي به فرمایشات بنیانگذار جمهوری اسلامی در حیطه کار حقایق مهم را نشان میدهد.

نقبي به فرمایشات بنیانگذار جمهوری اسلامی در حیطه کار حقایق مهم را نشان میدهد. حقایق که روشن می‌سازد مقوله کار و کارگری خود در دین اسلام و مبانی جامعه اسلامی به عنوان عنصری محوری مطرح بوده و جریانات و احزابی که کار و کارگر را نیرویی سکولار می‌پسندد اساساً ناصحیح می‌باشد.

به گزارش خبرگزاری فارس، به مناسبت هفته کارگر نقبي به فرمایشات بنیانگذار جمهوری اسلامی در حیطه کار حقایق مهم را نشان میدهد. حقایق که روشن می‌سازد مقوله کار و کارگری خود در دین اسلام و مبانی جامعه اسلامی به عنوان عنصری محوری مطرح بوده و جریانات و احزابی که کار و کارگر را نیرویی سکولار می‌پسندد اساساً ناصحیح می‌باشد. متن ذیل گوشه‌ای از این اندیشه است.

خدائی بودن کار

الف - خدای تعالی مبدأ کار

امام در کلام بسیار زیبایی می‌فرماید:

"کار مثل جلوة حق تعالی می‌ماند که در تمام موجودات سرایت کرده است همه موجودات کار در آنها هست و با کار درست شده اند. همه ذرات وجود کارگرند. حتی ذرات اتمی که در این عالم طبیعت هست اینها کارگر هستند با هوشیاری همه ذرات عالم فعالند و هوشیارند لکن ما گمان می‌کنیم که هوشیار نیستند - وَ اِنْ مِنْ شَيْءٍ اِلَّا يَسْتَحْ بِحَمْدِهِ وَ لٰكِنْ لَا تَفْقَهُونَ تَسْبِيحَهُمْ همه مسبح حقند. همه کارگران حق هستند، همه مطیع حق تعالی هستند و کار در همه جاهست و عالم سر تا سر روز کارگر است نه يك روز کارگری است. سر تا سر عالم روز کارگر است. سر تا سر عالم کارگر است و سر تا سر عالم کار است. یعنی ذرات وجودی که انسان را و دیگر حیوانات را- به اراده الله تعالی - موجود می‌کنند کارگرند و انسان کار است، اثر کار آنهاست، تمام این موجوداتی که در عالم ملاحظه می‌کنید اثر کار فعالانۀ جنود الهی است، جندالله همه کارگر هستند. خدای تبارک و تعالی مبدأ کار است. (صحیفة امام، ج 7، صص 172 و 173)

ب - کار کردن انبیاء

و همچنین در کلام دیگری از امام (ره) جایگاه ویژه انبیاء الهی رابعنوان مربیان و راهنمایان بشریت در رابطه با کار می‌خوانیم که فرمودند:

"انبیا با دست خالی می‌آمدند کارهای بزرگ می‌کردند. پیغمبر اکرم چي بود ؟ خوب يك شباني بود در مکه ، همه هم با او مخالف بودند و اذیتش هم می‌کردند و چه می‌کردند منتها { مؤمن } بود اما این يك شبان باشد که مچو کاری کرد که حالا دنیا را این طور کرده.

حضرت عیسی هم همین طور ، حضرت موسی هم يك شباني بود ، آن هم این طور ، حضرت ابراهیم هم همین طور و عمده همان است که نقطه اتکا ، خدا بوده است برای خدا بوده حرکت برای خدا سیرالی الله تعالی بوده سیرالی الله تعالی چو نبوده است هر کاری که می‌کردند الهی بوده . " صحیفة امام ، ج 12 ، ص 61 و 62)
در این کلام حضرت امام (ره) هم اصل تلاش را مطرح می‌کند و هم جهتی که باید در کار باشد را اعلان می‌دارد.

ج - کار کردن حضرت امیر المؤمنین علیه اسلام و سایر ائمه هدی علیهم السلام

در این زمینه امام (ره) می‌فرماید :

"دوم شخص اسلام علي ابن ابیطالب علیه السلام است. ایشان خودش يك کارگر بوده یعنی قنات حفر می‌کرده می‌رفته قنات می‌کنده است آب بیرون می‌آورده لکن برای خودش نه بعد از آنکه بیرون می‌آمده وقف می‌کرده برای مستمندان برای آنها ، يك نفر کارگر بوده است که برای اعاشة خودش هم کار می‌کرده و در عین حالی که آن طور قنات ها را - به حسب نقل - همان روزی که بیعت به امامت می‌کردند برای او و به خلافت ، وقتی بیعت تمام شد همان روز بیل و کلنگ خودش را برداشت دنبال کار ... این دو نفر شخص اوّل اسلام که کارشان باید سرمشق باشد برای همه ما ، شما مقایسه کنید این احترامی که کارگر در اسلام به واسطه عمل این دو بزرگ مرد تحقق پیدا کرده و این ارزشی که به شما داده است که خودش هم در عرض شما آمده است . و این فقط { مختص } علي ابن ابی طالب - سلام الله علیه - نیست. حضرت صادق ، حضرت باقر ، آنها هم از آنها نقل کرده اند که در يك محلی که داشتند می‌رفتند کار می‌کردند.

(صحیفة امام ، ج 16 ، ص 238 و 239)

در جایی دیگر درباره انگیزه الهی کار می‌فرماید: " آنی که برای انسان ارزش دارد ... ارزش الهی دارد این است که این انگیزه را حفظش بکند که برای خدا این کار را بکند اگر این طور باشد موفقید در کارتان راجع به این جهت ، در آن کار اگر هم - به حسب

قاعده موفق بشوید.

گاهی وقتها خود انسان هم در اشتباه است لکن باید فکر کند حالا این کاری که من دارم و این قدر خوشحالم برای اینکه برای خدا این کار را کردم . اگر يك كسي بهتر از من این کار را انجام بدهد . حاضرم که این را به او بدهم و خوشحالترا هم بشوم برای اینکه ، او بهتر برای خدا کار می کند یا نه اگر اینجا آدم فهمید که نه ، این طور نیست ، حاضر نیست این کار را بداند این خدایی نبوده - صرف خدایی - اخلاص نبوده در آن " .

ه - کار يك نوع عبادت است

امام (ره) کار را در تمام زمینه هایی که می تواند برای کشور عزت و سربلندی ایجاد نماید و رفع حوائج جامعه را در برداشته باشد و سبب امنیت کشور و مملکت گردد عبادت میدانند و در

بعد از انقلاب شکوهمند اسلامی ایران با توجه به وضعیت گذشته و مشکلات موجود در کشور و عقب افتادگی های بسیار وسیع کشور یکی از اموری که بسیار حائز اهمیت بود ، بحث سازندگی بود که امام در ابتدا بحث سازندگی را مطرح نمودند و در عمل هم دستور به تأسیس جهاد سازندگی دادند و لذا کار برای سازندگی کشور در دیدگاه اما بسیار با اهمیت است که می فرماید: " اینکۀ مثلاً خانمهایی که باید مشغول - فرض کنید - کارهای دیگری باشند وارد بشوند در جهاد سازندگی ، بروند توی بیابانها گندم بچینند این يك عملي است که گرچه البته نه این خانمها و نه شما آقایان کار زیادی نمی توانید بکنید. برای اینکه قدرت این را ندارید ، رعیتها می توانند این کارها را بکنند . اما این يك عملي است که قدرت می دهد به این کارگرا . وقتی کارگر دید که يك خانم شهری آمده است دارد برای او کار می کند کارش چند برابر می شود، قدرتش چند برابر می شود این را کم حساب نکنید وقتی که آنجا بروید چندتا خوشه گندم را درو بکنید آن رعیت که در يك روز مثلاً يك جریب زمین را درو می کرد فردا دو جریب زمین را { کار می کند } قدرت پیدا می کند می بیند که ارزش دارد برای کار خودش ارزش قائل می شود می بیند همه طبقات ، کسانی که باید در مدارس مشغول تحصیل باشند در مطبها باشند { حالا } آمده اند اینجا و مشغول گندم چیدنند و مشغول کار کردند. " (صحیفه امام ، ج 90 ، ص 406)

در جایی دیگر می فرمایند و من از همه شما متشکر هستم و از این حسّ تعاونتان خیلی حظ می برم و خیلی میل هم من خودم داشتم که بروم يك دفعه در این جهاد سازندگی من هم خدمت بکنم اما خوب من محذوراتم زیاد است ، و خدمتی هم از من نمی آید دیگر خدمت من همین است که دعا کنم به شما. " (صحیفه امام ، ج 10 ، صص 244 و 245)

ج - اهمیت کار آموزش

در بین کارهای با اهمیت شاید کار تعلیم و تربیت با ارزش ترین باشد و دین مبین اسلام هم بعنوان کامل ترین دین اهمیت ویژه ای برای کار تعلیم و تربیت قائل می باشد و امام خمینی قدس سره بعنوان مجدد دین در قرن حاضر بر این مطلب تأکید داشته و بعنوان با اهمیت ترین کار آنرا مطرح نموده اند:

شما معلمین يك شغل بسیار شریف دارید که همان شغل الله است ؛ همان شغل انبیاست . و يك مسئولیت بسیار بزرگ دارید که همان مسئولیت انبیاست . منتها انبیا از مسئولیت بیرون می آیند ، برای اینکه عمل می کنند به آنچه فرموده اند ، به آنچه مأمور هستند ؛ ماها هم باید عمل بکنیم . اگر چنانچه خدای نخواستہ بچه هایی از دامنهای شما و از کلاسهای شما بیرون بیایند که برخلاف تربیتهای اسلامی باشد ، مسئول هستید . مسئولیت بزرگ است . يك انسان درست ، ممکن است يك عالم را تربیت بکند ، يك انسان غیر سالم و يك انسان فاسد ، عالم را به فساد می کشد . فساد و صلاح از دامنهای شما و از تربیتهای شما و از مدرسی که شما در آنجا اشتغال دارید ، از آنجا شروع می شود. (صحیفه امام ، ج 10 ، ص 19) .

ضرورت کار

الف - لزوم و اهمیت کار کردن

امام خمینی (ره) نیز بعنوان معمار بزرگ انقلاب اسلامی ایران توجه به ضرورت کار برای جامعه را مطرح نموده و در چندین زمینه به آن پرداخته است:

"امروز ارزش کار شما به همان اندازه است که دنیا پیشرفت کرده، همان معنایی که در دنیا پیشرفتهایی که در دنیا شده است و اگر کارگر به آن طوریکه باید کار نکند.

وابستگی هایی که در يك کشوری در يك محیطی می شود. امروز اگر شما کار بکنید و فعال در کار کردن باشید. ارزش { کار شما } این است که علاوه بر آن ارزشهای معنوی و مادی که برای شخص خود شما دارد علاوه بر این يك کشور را شما نجات می دهید از وابستگی ارزش کار شما امروز ارزش يك امري است که نمی شود مقایسه ای کرد بازمانهای سابق رسول الله در آن محیط ممکن است - که توجه لابد توجه به همه محیطها داشته است - در آن محیط دست کارگر را آن طور که نقل می کنند کف دست کارگر و محل کار را بوسیده تا ارزش کار را در تاریخ عرضه کنند و ما مفتخریم و شما و همه مفتخرند به اینکه يك همچو نشانی پیغمبر اکرم (ص) به شما داده یا در بعضی روایات فرموده اند که قطره عرقی که از بدن کارگر می آید مثل قطره خونی است که از شهدای در راه خدا بیاید ، چقدر این ارزش دارد. (صحیفه امام، ج 16 ص 235 تا 237)

شرایط کار

الف - رعایت نظم در کارها

یکی از بحث های حائز اهمیت در زمینه شرایط کار و کارگری بحث نظم در است که امام قدس سره در این زمینه می فرمایند :
"يك مطلب مهمي که باید کارگران کارخانه ها ، کارگران معادن ، و همه کارگران در هر جا که هستند و کارمندان در هر جای کشور

هستند ، توجّه به آن بکنند این است که نظم را در هر جا که هست مراعات می کنند ، اگر در يك کارخانه اي در يك معدني در يك معدني در يك اداره اي بنا باشد که با بي نظمي بخواهند انجام عمل کنند این بي نظمي موجب این می شود که آنها نتوانند به وظايف اسلامي خودشان عمل کنند پس لازم است که همه کارگرها و کارمندان به يك نظم خاصی و با گوش کردن به آنهايي که در رأس هستند عمل کنند به نتیجه مطلوب - ان شاء الله - برسند. (صحیفه امام، ج 14، ص 45 و 46).

ب - کار در شرایط سخت

از دیگر شرایط کار ، کار کردن در شرایط سخت و دشوار است، همانگونه که از عنوان سعی و تلاش بر می آید، یعنی فعاليتي که همراه مشقت و سختي و سرعت باشد و امام (ره) نیز در کلامي به این بحث پرداخته است که وقتي کار با مشقت باشد ارزش بیشتری دارد.

لذا می فرماید:

"... در طول جنگ تحميلي علي رغم احتمال خطرات فراوان و بمبارانهاي مکرر مراکز صنعتي و نفتي مسئولين و کارگران متعهد و دلسوز انقلاب با تکیه بر ایمان به خدای بزرگ و اعتماد به نفس هیچ گونه سستي به خود راه نداده و با اراده اي محکم آبروي انقلاب را حفظ نموده و اسلام و ایران را سرفراز نمودند و در سخت ترین مواقع و شرایط تولید و صادرات نفت را در بالاترین حدّ نیاز حفظ و علاوه بر ترمیم مراکز آسیب دیده و در اعماق آنها و دل دریاها و بستر زمینها و قلل کوهها به توسعه این صنعت مهمّ و اکتشاف ادامه دادند که برای بسیاری از صاحب نظران امور شگفت آور است چرا که در اوج حملات بي وقفه دشمنان حتي يك روز هم تولید و صادرات نفت این کشور قطع نگردید این نیست جز عنایت پروردگار و توجّه حضرت بقیه الله - ارواحنا فداه - و عشقي که در دل این عزیزان همانند عشق بسیجیان به دفاع مقدّس نهفته است من موارد متعدّدي از تلاش و مجاهدات این هنرمندان عاشق را در گزارشات و تصاویر دیده ام و اطمینان دارم که اگر عشق به خدا و مکتب نبود هیچ گاه آنان حاضر نمی شدند در مراکز و کارخانجات و پالایشگاههایی که محاط به انواع خطرها و مملو از مواد آتشنا بوده اند به کار خود ادامه دهند آفرین بر شما کارگران و کارفرمایان و متفکرینی که آتش دنیا را به خاطر جلب رضایت حقّ بر خود خریدید."

ج - پرداخت اجرت در مقابل کار

"گاهی من می شنوم که در ادارات يك قدری کم کاری هست، گاهی بیکاری هست و این موجب تعجّب من است. این اجرتي که اینها می گیرند در مقابل عمل است اگر عمل کم بکنند حرام است این اجرت ، جایز نیست استفاده بکنند از این بنابراین آنهايي که اعتقاد به اسلام و اعتقاد به مملکت خودشان و اعتقاد به این نهضت دارند اینها باید عمل بکنند بلکه زیاد کنند عملشان را که جبران بکنند این چیزهایی که در سابق بود و آن نقیصه هایی که در سابق بود جبران بشود کم کاری اصلش معنا ندارد حالا باید پرکارتر بشوند. دو مقابل کار بکنند تا اجرتي که می گیرند اجرت مشروع باشد. " (صحیفه امام ، ج 16 ، ص 234 و 235

اهمیت کارگران

الف - کارگران امروز و زمان رسول خدا (ص)

در زمینه مقایسه بین کارگران در زمان حاضر با کارگران در زمان رسول خدا (ص) و اینکه کار نکردن در زمان ما علاوه بر فقر موجب وابستگی به غرب و شرق می شود ، امام (ره) اینطور بیان می فرماید:

"و من امروز عرض می کنم که کارگر امروز ، با کارگر آن وقت (زمان سول خدا (ص) بسیار فرق دارد ، ارزش کار در آن وقت همین مقداری بوده است که خود کار شریف است و خود کار برای انسان و روحیات انسان مفید است و کار اثرش هم علاوه بر آن برای خود انسان و مزاج انسان مفید است و در روح انسان هم تاثیر دارد، برای يك شهري هم فایده دارد، اما دیگر مطرح نبود که اگر کار نکنم، وابسته به آمریکا می شوم یا وابسته به شوروي این مسئله آن وقت مطرح نبود. " (صحیفه امام ، ج 16 ، ص 234 و 235)

ب - نقش کارگران در استقلال کشور

طبقه شریف کارگر در این مدت کوتاه و خصوصاً بعد از تجاوز عمال اجانب به خاک میهن عزیز ثابت کرد که قادر است با خواست خداوند متعال، کشور عزیز خود را با کوشش شبانه روزي از وابستگی نجات دهد... امروز بعد از دو سال جنایتکاری گروهکهای وابسته به قدرت های خارجی ... این سوداگران در اعمال فتنه انگیز بچگانه خود، چهره قبیح خود را به ملت و خصوص طبقه مستضعف ... آن چنان ناشیانه دادند که برای کسی نباید جای شك و تردید باقی باشد، که اینان جیره خواران کاخ سفید و کرملین می باشند و دشمن درجه يك کارگران و کشاورزانند.

برادران عزیز کارگر که برای خودکفایی کشور با جان و دل کار طاقت فرسا به خدمت به کشور اشتغال دارید، اینان به خیال خام خود می خواهند شما عزیزان را آلت مقاصد شوم خود قرار داده و در نفع ابرقدرتها از شما استفاده نمایند. " صحیفه امام ، ج 14 ، ص 326 و 327.

حقوق کارگران

"کارگران مبارز باید بدانند که با حوصله و صبر انقلابي مشکلات آنان بر طرف خواهد شد و نیز می دانند که رسیدگی به کارخانجات و وضع کارفرمایان آنان احتیاج به زمانی دارد که بشود در آن مدت دقیقاً کارگران و کارمندان را به حقوق حقه خودشان رسانید. کارفرمایانی را که حقوق کارگران را نمی پردازند به تکالیف خود آشنا نمود تا خود را مکلف به رسیدگی بدانند و یا از صحنه خارج شوند و به کارفرمایانی که به سبب همین اعتصابات ، قدرت پرداخت حقوق آنان را ندارند کمک نمود دیر یا زود باید حقوق عقب افتاده

کارگران در سراسر ایران پرداخت شود. صحیفه امام، ج 6، ص 380 و 381.

حق ایجاد تشکل های کارگری

از حقوق معنوی مهم کارگران حق ایجاد تشکل برای امور صنفی خویش است. امام با توجه به این مطلب بیان زیبایی دارد که می فرماید:

"کارگران محروم و متدین ایران که اکثر آنان همان کشاورزان و زارعین فقیر و گرسنه سابقند، حق دارند برای بدست آوردن حقوق حقه خود به مبارزه ملت از هر طریق ممکن و مشروع بپردازند. و در جمهوری اسلامی به آنها حق داده می شود که به هر شکل ممکن به دور هم جمع شوند و مسائل و مشکلات خود را بررسی کنند و در نتیجه دولت را در جریان مسائل خود قرار دهند و نیز از حقوق صنفی خود دفاع کنند." صحیفه امام، ج 5، ص 139.

اهمیت کار زنان

"تبلیغات سوء شاه و کسانی که با پول شاه خریده شده اند چنان موضوع آزادی زن را برای مردم مشتبه کرده اند که خیال می کنند فقط اسلام آمده است که زن را خانه نشین کند.

چرا با درس خواندن زن مخالف باشیم؟ چرا که با کارکردن زن مخالف باشیم؟ چرا زن نتواند کارهای دولتی انجام دهد؟ "

این بیان صریح امام هم جوابی بود برای تبلیغات شوم دشمنان و هم بیان صریح برای کارکردن زنان. صحیفه امام، ج 10، ص 244 و 245